

Täysistunto

Torstai 6.10.2016 klo 16.00—18.33

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 99/2016 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 9/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 9/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.01 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin kiitokset lakivaliokunnalle, joka hyvin perusteellisesti suhtautui tähän Euroopan neuvoston direktiivin täytäntöönpanoon, joka hyvin merkittäväällä tavalla lisää rikoksesta epäillyn oikeussuojaa ja parantaa sitä, sekä myös avustajan käytön selkeytyminen kuulusteluissa on hyvin keskeisenä asiana tässä esityksessä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi esitutkintalakia, poliisien säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia, sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia, rangaistusmääräysmenettelystä annettua lakia, rikesakkomenettelystä annettua lakia ja rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettua lakia sekä oikeusapulakia.

Esityksellä pannaan täytäntöön direktiivi oikeudesta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskeissa menettelyissä. Esitutkintalain säännöksiä, jotka koskevat epäillyn avustajan läsnäoloa kuulustelussa, täydennettäisiin. Epäillyn avustajan läsnäolo kuulustelussa voitaisiin kieltää vain, jos se olisi välttämätöntä rikoksen selvittämisen merkittävän vaarantumisen estämiseksi.

Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta kuuli lukuisia asiantuntijoita, joiden huolellisen kuuntelemisen seurauksena tämä mietintö on valmistunut. Erityisesti kohta "Epäillyn avustajan läsnäolo kuulustelussa" oli laajan keskustelun kohteena. Täällä sanotaan näin: "Esityksessä ehdotetaan tiukennettavaksi edellytyksiä, joilla epäillyn avustajan läsnäolo kuulustelussa voidaan kieltää. Voimassa olevan lain mukaan avustajan läsnäolo kuulustelussa on mahdollista kieltää painavista rikostutkinnallisista syistä. Nyt ehdotetaan, että avustajan läsnäolo saadaan kieltää vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämisen merkittävän vaarantumisen estämiseksi." Poliisi ei tästä muutoksesta ollut kovin innostunut, koska he kokivat, että se ikään kuin rajaa heidän harkintavaltaansa tässä kuulusteluti-lanteessa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2016 vp

Kuitenkin merkittävää on se, että epäilty, kunnes toisin todistetaan, saa sen kaiken mahdollisen tuen, mitä hän tarvitsee tässä tilanteessa, joka voi monelle olla hyvinkin ainutlaatuinen kokemus. Välttämättä aina ei edes ihan heti lähtötilanteessa tiedä, miksi on joutunut epäillyksi, joten nämä tarkennukset tähän lakiin ovat erittäin tärkeitä ja merkittäviä. Lisäksi avustajan aktiivisuustasoa määriteltiin uudella tavalla: ei tarvitse passiivisena enää istua hiljaa vaan voi keskustella epäillyn kanssa, mikä sekin oli hyvin merkittävä uudistus tähän lakiin.

Tässä vain muutama asia, jotka halusin nostaa. Uskon ja toivon, että täällä monet muut edustajat nostavat näitä hyviä asioita esiin, mitä tähän mietintöön on kirjattu. — Kiitoksia.

17.05 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kun rikos tapahtuu, niin rikoksen selvittämisessä kaikkein tärkein vaihe on esitutkinta. Siinä esitutkinnassa se, mitä selvitystä saadaan, mitä todisteita saadaan rikospaikalta, mitä saadaan kuulusteluissa rikoksesta epäillyltä, todistajilta, on sellainen työ, jota ei voi paikata enää jälkikäteen. Meillähän on ollut julkisuudessa tiettyjä tapauksia, missä rikoksen selvittäminen on muuttunut lähes mahdottomaksi, kun virheitä on esitutkintavaiheessa tehty. Syyttäjä tai mikään tuomioistuimien ei niitä virheitä pysty enää korjaamaan, ja siksi on erittäin tärkeää, että esitutkintaan laitetaan panoksia poliisin ja syyttäjän toiminnassa, niin henkilöresursseja kuin riittävä osaaminen, ja on erittäin tärkeää, että syyttäjät ovat, varsinkin vakavissa ja monimutkaisissa rikostapauksissa, mukana siinä esitutkintavaiheessakin ja tätäkin kehitetään.

Koska esitutkinta on tärkein vaihe rikoksen selvittämisessä, on erittäin tärkeää, että ihmisellä on aina mahdollisuus saada ammattitaitoista apua siihen kuulustelutilanteeseen. Kuten edustaja Laukkanen totesi, se on hyvin haastava ja vaikea tilanne ihmiselle, ja erityisesti kun kyseessä on alaikäinen henkilö tai psyykkisesti häiriintynyt, psyykkisesti sairas henkilö, on erittäin tärkeää, että aidosti on mahdollisuus jo ensimmäiseen kuulusteluun saada avustaja paikalle. Nämä ovat näitä länsimaisen oikeusvaltion ihan perusperiaatteita. Itse näen, että on kaikkien osapuolten, myös poliisin, etu, että siellä kuulustelussa paikalla on ammattitaitoinen ja eettisesti korkeatasoinen avustaja, joka hallitsee nämä rikosasiat ja prosessuaaliset asiat. Tässä kohtaa kannan huolta siitä, että varsinkin tuolla maakuntien Suomessa käytännössä alkaa rikosasioita hoitavien asianajajien ja lakimiesten saatavuus olla vähentynyt aika paljon, ja tämä on sellainen asia, mistä täällä eduskunnassakin kannattaa olla huolissaan. Kuitenkin tarvitaan myös avustajia oikeusvaltiossa rikosasioihin, (Puhemies koputtaa) ei vain liikejuridiikkaa.

17.08 Kari Kulmala ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi esitutkintalakiä. Tällä esityksellä pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi, joka koskee epäillyn ja syytetyn oikeutta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä. Esitutkintalain säännöksiä täydennettäisiin niiltä osin, jotka koskevat epäillyn avustajan läsnäoloa kuulustelussa. Epäillyn avustajan läsnäolo kuulustelussa voitaisiin kieltää vain, jos se olisi välttämätöntä rikoksen selvittämisen merkittävän vaarantumisen estämiseksi. Läsnäolokieltoa koskeva päätös voitaisiin saattaa myös tuomioistuimen tutkittavaksi. Esitutkintalakiin otettaisiin lisäksi säännökset avustajan käyttöä koskevasta oikeudesta luopumisesta.

Vuonna 2011 voimaan tulleeseen esitutkintalakiin sisältyy jo tälläkin hetkellä varsin kattavat säännökset epäillyn oikeudesta käyttää avustajaa. Kansallinen lainsäädäntömme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2016 vp

täyttää direktiivin vaatimukset muutamaa kohtaa lukuun ottamatta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan tiukennettavaksi edellytyksiä, joilla epäillyn avustajan läsnäolo kuulusteluissa voidaan kieltää. Nykyisen lain mukaan avustajan läsnäolo kuulustelussa on mahdollista kieltää "painavista rikostutkinnallisista syistä". Tässä esityksessä ehdotetaan, että avustajan läsnäolo saadaan kieltää "vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämisen merkittävän vaarantumisen estämiseksi". Näissä sanamuodoissa on huomattava ero. Omaan työkokemukseeni viitaten olen sitä mieltä, että nämä tiukennukset ovat tarpeettomia ja pelkästään haittaavat esitutkintaviranomaisen työtä. Avustajalla on jo nyt riittävät mahdollisuudet olla kuulustelussa mukana. Myös valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat tuoneet esiin, että edellytys rikoksen selvittämisen niin sanotusta merkittävästä vaarantumisesta on tarpeettoman korkea ja rajoittaa viranomaisten harkintavaltaa ja toimintamahdollisuuksia. Esitutkintaviranomaisten mukaan riittävää tulisi olla, että avustajan läsnäolon kieltäminen on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi. Olen tässä asiassa heidän kanssaan täysin samaa mieltä. Kuitenkin ehdotettu sanamuoto vastaa direktiivin vaatimuksia, eikä direktiivissä tältä osin ole kansallista liikkumavaraa, joten saamme tästäkin uudistuksesta kiittä EU:ta — joten kiitos, EU!

17.10 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Olen edustaja Kulmalan kanssa samaa mieltä, että tiukennukset ovat turhia. Tässä rikoksesta epäillyn oikeusturvaa ollaan edelleen vahvistamassa. Mielestäni tämä on toiminut varsin hyvin, ja tämä sama rikoksesta epäillyn oikeusturva nyt ihan tuoreiden tilastojen mukaan jopa vaarantaa osan rikosten selvittelystä. Tuore selvitys osoittaa esimerkiksi sen, että kotietsinnät on monessa tilanteessa jätetty tekemättä sen takia, että meillä tämän hetken lainsäädäntö vaatii rikoksesta epäillyn oikeusturvan vahvistamiseksi, että poliisin on varattava kohteelle mahdollisuus olla läsnä kotietsinnän aikana. Nyt kun henkilö otetaan kiinni vaikkapa Turussa ja hänen kotinsa on Rovaniemellä, niin Turusta tämä henkilö täytyy kuljettaa kotietsintää varten Rovaniemelle, ennen kuin kotietsintä voidaan toteuttaa. Tänään on osoitettu se, että näitä kotietsintöjä ei sen takia tehdä, että se on niin byrokraattista, niin hankalaa, niin vaikeasti toteutettavaa, ja silloin voi kysyä, meneekö rikoksesta epäillyn oikeusturva jo itse rikoksen selvittelyn edelle.

Keväällä juuri ennen viime eduskuntavaaleja sisäministeriössä tehtiin arviomuistio, jonka mukaan poliisilla pitäisi lisäksi tietyissä tapauksissa olla oikeus tehdä kotietsintä jopa salassa, ja lisäksi etsintöjä pitäisi ehdotuksen mukaan voida tehdä jo ennen kuin rikos on tapahtunut, siis tiedonhankintatarkoituksessa. Tällöin rikos voitaisiin estää ennalta. Itse toivon, että maamme hallitus ottaa tämän edellisen hallituksen aikana tehdyn sisäministeriön arviomuistion nyt vielä pöydälle ja katsoo kertaalleen, meneekö rikoksesta epäillyn oikeusturva nyt rikoksen selvittelyn edelle.

17.12 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Laukkanen puheenvuorosaan sanoi, että tässä tehdään parannuksia rikoksesta epäillyn oikeusturvaan, ja hän piti näitä tiukennuksia hyvänä asiana.

Minä taas henkilökohtaisesti olen kurkkuani myöten täynnä rikoksesta epäillyn oikeusturvan parantamista ja erilaisia tiukennuksia, joilla vaikeutetaan rikoksen selvittämistä. Tämän sanon sen vuoksi, että mielestäni Suomessa rikoksesta epäillyn ja myös rikoksesta syytetyn oikeusturva on jo tänä päivänä, ennen tätä uudistusta, aivan riittävällä tasolla. Aina pitää arvioida, että tämän rikoksesta epäillyn oikeuksien vahvistamisen vastapunnuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2016 vp

sena on rikoksen selvittämisen intressi. Jos me jatkuvasti vain katsomme tätä rikoksesta epäillyn oikeusturvaa ja eri tavoin vahvistamme sitä ja vaikeutamme poliisin työtä, niin silloin me myös vaikeutamme rikoksen selvittämistä ja sysäämme rikoksen selvittämisen intressin sivummalle, vaikka se koko yhteiskunnan kannalta on erittäin tärkeä tekijä. Tietystikään en kannata sitä, että epäillyillä ei olisi mitään oikeuksia, päinvastoin kannatan, että heillä on ne oikeudet, jotka tällaisessa sivistyneessä oikeusvaltiossa pitääkin olla. Mutta se, että tuijotetaan jatkuvasti vain sitä puolta ja tätä kautta vaikeutetaan rikosten selvittämistä, ei mielestäni ole järkevää.

Esimerkiksi mainitsen, että nykyisin tätä vapaudenmenetyksestä ilmoittamista kiinnitetun läheisille voidaan lykätä, mikäli ilmoittamisesta on erityistä haittaa rikoksen selvittämisen. No, sehän on ihan järkevä argumentti, että pitää voida lykätä, jos tästä ilmoittamisesta on erityistä haittaa rikoksen selvittämisen. — Jatkan pöntöstä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Juuri näin.

Herra puhemies! Totesin siis, että nykylainsäädännön mukaan vapaudenmenetyksestä ilmoittamista kiinnitetun tai pidätetyn läheiselle voidaan lykätä, mikäli ilmoittamisesta on erityistä haittaa rikoksen selvittämisen. No, minä koen, että tämä on erittäin järkevä ja perusteltu syy lykätä, koska pyrkimyksenähän on selvittää rikos, ja jos siitä on erityistä haittaa rikoksen selvittämisen, niin mikä on sen parempi syy lykätä tätä ilmoittamista?

No, nyt kuitenkin EU-direktiivin pohjalta muutetaan niin, että tämä ei riitäkään syyksi tämän ilmoittamisen lykkäämiselle vaan nyt voidaan lykätä vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämisen merkittävän vaarantumisen estämiseksi. No, en tietystikään pysty etukäteen sanomaan, missä se raja käytännössä sitten menee, mutta kai jotain merkitystä näillä erilaisilla sanamuodoilla on. Eli kyllä se kynnyksille, milloin voidaan lykätä tätä ilmoittamista, tämän lainmuutoksen myötä nousee. Onko tämä järkevää? No, ei tietystikään ole järkevää, ei ainakaan rikoksen selvittämisen intressin kannalta, ja minun mielestäni se on tärkeä intressi koko yhteiskunnalle.

Herra puhemies! Eilen tai toissa päivänä ulkoasiainvaliokunnassa oli kuultavana korkea poliisiviranomainen, joka totesi, että poliisin voimavarat ovat todella tiukoilla, ja hän myös totesi, että ne muutokset, jotka esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntöön on viime aikoina tehty, ovat huomattavasti lisänneet poliisin voimavarojen tarvetta. Kun meillä ei ole mahdollisuutta riittävästi antaa rahaa poliisille ja poliisin palvelujen turvaamiseksi — ei ole mahdollisuutta antaa niin paljon kuin mitä me täällä eduskunnassa varmasti kaikki haluaisimme — niin eikö olisi järkevää käydä läpi poliisin sellaisia toimintoja, jotka ovat perusteettomia, jotka aiheuttomasti vievät voimavaroja ja joista voidaan luopua ilman, että se rikkoo Euroopan ihmisoikeussopimusta tai mitenkään muutenkaan virheellisellä tavalla kaventaa epäillyn, kiinnitetun tai syytetyn oikeusturvaa? Edustaja Heinonen puheenvuorossaan toi esiin hyvän esimerkin tästä kotietsinnästä.

Loppujen lopuksi, herra puhemies, haluan sanoa, että ei enää rikoksesta epäillyn, kiinnitetun ja syytetyn oikeusturvan parantamista, vaan rikoksen selvittämisen intressistä mieluummin poliisin toimintaedellytysten vahvistamista.

17.18 **Antti Kurvinen kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä on laadukkaimpia keskusteluja, mitä tässä salissa käydään. Olisi mukavaa, jos enemmänkin käytäisiin tällaisia ihan pe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2016 vp

rusasioitten äärelle ja meidän yhteiskunnan perusarvoihin meneviä keskusteluja semmoisen perinteisen kuittailun sijaan.

Haluan kommentoida edustaja Heinosen puheenvuoroa siinä, että kyllä tämä kotietsintäsäännöstö täytyy käydä läpi. Nämä ovat tietysti aivan järjettömiä ja elämälle vieraita tilanteita.

Samoin koen huolta, niin kuin edustaja Zyskowiczkin, rikoksen uhrin asemasta. Varsinkaan väkivalta- ja seksuaalirikosten uhrien asema ja varsinkaan se tuki sitten myöhemmin ja paluu normaaliin elämään eivät vielä Suomessa ole kunnossa. Mutta itse kun olen ollut mukana kuulusteluissa, avustanut rikoksesta epäiltyä ja istunut siellä hiljaa vieressä seuraamassa, että kaikki menee niin kuin pitää oikeusvaltiossa mennä, niin en voi kyllä ymmärtää esimerkiksi edustaja Kulmalan ja Zyskowiczin kritiikkiä: Mitenkä se, että ihminen voi saada ammatillisesti ja eettisesti oikein toimivan avustajan paikalle sinne kuulusteluihin, voisi vaarantaa rikoksen selvittämistä? Ja jos on epäily, että se vaarantaa rikoksen selvittämistä, niin herää kysymys, selvitetäänkö rikos jotenkin sillä tavalla, miten poliisi ei sitä voi selvittää. Kaikki me tiedämme sen, että ylilyöntejä ja todisteitten keksimistä ja mutkien oikomista ei koskaan saa esitutkinnassa tehdä. Ja itselleni ei ainakaan tule mieleen sellaista tilannetta, jossa ammattitaitoinen ja fiksu avustaja olisi voinut jotenkin vaarantaa sen rikoksen selvittämisen — aika erikoinen ajatus.

Mutta semmoisia tilanteita valitettavasti, puhemies, tiedän, että on ollut vaikka alaikäinen henkilö ja häntä on kuulusteltu aika vakavistakin rikosepäilyistä ilman, että oikeudellisesti pätevä avustaja on ollut paikalla. Minusta se ei ole asianmukaista: jos on 15—16-vuotias ihminen, jota epäillään jopa vankeuteen johtavasta rikoksesta, niin kyllä siellä pitäisi minusta avustajan olla paikalla ja tämä pitäisi taata.

17.20 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Kiitos kaikille edustajille todellakin tästä hyvästä keskustelusta, ja erityisesti edustaja Kulmalan puheenvuoro oli kyllä joka sana harkittua ymmärrystä.

On tietysti ihan selvää, että poliisi vastustaa tätä esitystä ja omien toimintojensa rajoittamista kuulustelutilanteessa. Direktiivin taustalla kuitenkin on se, että poliisin on koettu olevan kohtuuton toimissaan epäiltyjä kohtaan ja tämä oikeuslaitoksen keskeinen oikeusperiaate "kunnes toisin todistetaan" ei aina toteudu siinä kuulustelutilanteessa. Pidän erittäin tärkeänä sitä, että kaikki tässä maassa voivat kokea, niin epäilty kuin poliisikin, että jos hänen kohdalleen tulee vastaava tilanne, voisi saada asianmukaista oikeusapua ja oikeus-suojaa — kyllä se on jokaisen sivistysvaltion velvollisuus. (Antti Kurvinen: Asiallinen puhe!)

17.21 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Nyt todella tässä keskustelussa ollaan oikeusjärjestelmän toimivuuden kannalta keskeisten asioiden äärellä, ja niin kuin täällä on hyvin usean kollegan suusta sanottu, tässä epäillyn oikeusturvan — mikä sinällään on erittäin tärkeä asia, että sitä myös parannetaan ja siitä pidetään kiinni — lisäksi on kuitenkin syytä aina muistaa, millä tavalla me myös tuemme heitä, ketkä tätä tutkintaa tekevät, ja annamme heille myös ne resurssit ja mahdollisuudet suorittaa sen rikoksen tutkinnan, jotta tämä sujuu mallikkaasti.

Nyt kun todella tilanne on se, että tutkinnan puolella resurssipula poliisilla tuntuu ja poliisi tästä aika ajoin varmasti meitä jokaista muistuttaa, niin voitaisiinko pohtia, olisiko ehkä muuten, muussa lainsäädännössä, sellaisia asioita, mitä me voisimme helpottaa, jotta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2016 vp

tämä tutkinta onnistuisi paremmin? Eräs asia, mikä mieleeni tulee, voisi olla pohdinnan paikka: kun meillä on kuitenkin lainsäädännössä tämä esitutkintapakko, ja jos nyt ajatellaan hyvin isoja keissejä, missä on saattanut tapahtua muutamia lievempiä rikoksia ja sitten näitä törkeämpiä rikoksia, niin poliisin pitää tässä samassa tapauksessa myös nämä lievemmät rikokset tutkia ja esitutkinta tulee suorittaa mallikkaasti, vaikka olisi kyseessä sama tekijä ja niin edelleen, ja välttämättä näillä lievemmillä rikoksilla ei sitten tästä törkeämmästä rikoksesta saatuun tuomioon olisi juurikaan vaikutusta. Ehkä tämäntyyppistä keskustelua olisi hyvä käydä, että olisiko muussa lainsäädännössä mahdollisuuksia lieventää niitä paineita, mitkä kohdistuvat nimenomaan rikoksen tutkintaan, jotta me takaamme myös poliisille ne parhaat mahdollisuudet, jotta pystyvät sitten tätä tutkintaa tekemään.

17.23 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin kiitän sitä edustajaa — nyt en muista, kuka se oli — joka toi esiin tämän rikoksen uhrin näkökulman. Omassa kovin spontaanissa puheenvuorossani en sitä korostanut, kun puhuin rikoksen selvittämisen intressistä. Eli toki näen asian niin, että koko yhteiskunnan kannalta rikoksen selvittämisen intressi on voimakas, mutta varsinkin rikoksen uhrin kannalta on välttämätöntä, että myös hän voi kokea, että meidän oikeusvaltio suhtautuu oikeudenmukaisesti myös hänen perusteltuihin odotuksiinsa siitä, että häntä vastaan rikoksen tehnyt henkilö saa rikoksestaan asianmukaisen seuraamuksen.

Täällä todettiin, että ymmärretään, että poliisi vastustaa. Minä en usko, että poliisi vastustaa tätä itsensä vuoksi, vaan ymmärrän asian niin, että poliisi kokee tehtäväkseen rikosten selvittämisen monen muun tehtävän ohella ja varmasti kokee, että sen tehtävän kannalta, siis rikoksen selvittämisen kannalta, tämä uudistus ei ole askel oikeaan suuntaan.

Täällä todettiin, että oikeusvaltiossa, joka Suomi on ja joka Suomen pitää jatkossakin aina olla, pitää antaa kaikille asianmukainen oikeussuoja. Tästä olen täysin samaa mieltä. Eri mieltä olemme vain siitä, että minun mielestäni jo nykyinen Suomen esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntö ja esimerkiksi mainitsemani esimerkki siitä, milloin läheiselle ilmoittamista henkilön kiinniotosta voidaan lykätä, antavat riittävän oikeussuojan esimerkiksi tässä tapauksessa rikoksesta epäillylle, koska totta kai sitä pitäisi voida lykätä, jos ilmoittamisesta on erityistä haittaa rikoksen selvittämiselle, kuten nykyinen laki säätelee.

Lopuksi totean, että on hyvä, että täällä on ollut laaja yhteisymmärrys siitä, että pitäisi käydä läpi poliisin nykyisiä toimintavelvoitteita ja katsoa, olisiko siellä (Puhemies koputtaa) korjaamisen tilaa.

17.25 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos tosiaan tästä hyvästä keskustelusta. Kun nyt on nimenomaan kyse esitutkintalain muutoksesta, muutamasta pykälästä, nimenomaan muun muassa poliisin säilyttämien ihmisten kohtelusta ja tämän oikeusapulain muutoksesta, niin itsekkin lakivaliokunnan jäsenenä nostan vain pari pientä kohtaa esiin.

Nimenomaan tässä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelussa lakiin otettaisiin myös säännökset alle 18-vuotiaiden vapaudenmenetyksen ilmoittamisesta heidän huoltajilleen ja sosiaaliviranomaisille, mitä pidän hyvänä asiana.

Ja toinen asia liittyen tähän oikeusapulakiin: Täällä on ollut hyvää keskustelua avustajan tarpeellisuudesta ja muusta, mutta myöskin ehdotetaan tässä yhteydessä muutettavaksi sitä, että avustajan palkkio voidaan jättää korvaamatta, jos asian hoitamisessa on ollut erittäin vakavia avustajasta johtuvia laiminlyöntejä ja puutteita. Tämä ei siis perustu niihin di-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2016 vp

rektiivin vaatimuksiin, vaan sen taustalla on oikeudenhoidon uudistamisohjelma ja tavoitteena myöskin lisätä niitä keinoja valvoa.

Mutta mitä sitten tulee tähän arviointiin esitutkintalain toimivuudesta kokonaisuudessaan, mikä heräsi myöskin tässä keskustelussa esiin, niin olen kyllä edustaja Heinosen ja Zyskowiezin, samaten edustaja Räsänen, puheenvuorojen kanssa samaa mieltä siitä, että meidän on tällä kaudella kyettävä arvioimaan, miten esitutkintalaki kokonaisuudessaan toimii, koska poliisien resursseja emme pysty lisäämään sitä vastaavasti, mikä se palvelun tarve ja paine tällä hetkellä siellä on. Resurssit eivät riitä. Joten on kyettävä — vaikka ei ole kuin muutama vuosi niistä muutoksista, niin on kuitenkin uusi eduskunta — arvioimaan, miten sitä palvelun tarvetta voidaan vähentää. — Kiitos.

17.27 Antti Kurvinen kesk: Herra puhemies! Tahdon myös osallistua tähän erittäin hyvään keskusteluun liittyen poliisin velvollisuuksiin suorittaa aina esitutkinta, kun syytä on epäillä rikosta. Olen kyllä täysin samaa mieltä edustaja Joonas Räsänen ja edustaja Talvitien kanssa siitä, että kyllä tässä talossa meidän pitäisi tähän asiaan tarttua. Tällä hetkellä poliisi kipuilee ja poliisimiehet ja poliisinaiset kokevat huonoa omaatuntoa siitä, että asioita on selvittämättä, ja he eivät voi oikeastaan laillisesti priorisoida, mitä tutkitaan, mitä ei tutkita. Esimerkiksi kun olemme tuolla hallintovaliokunnassa kaikki, edustaja Räsänen, minä ja Talvitie, niin siellä on meille tuotu esiin esimerkki, että jos on iso talousrikosvyyhti, niin siellä voi olla runsaasti lieviä petoksia, ja sitten on niitä petoksia ja törkeitä petoksia, ja näiden lievien petosten selvittäminen ei vaikuta siihen kokonaistuomioon millään tavalla, mutta virallisesti ja nykyisen lain mukaan ne pitäisi tutkia. Kyllä meidän pitäisi uskaltaa täällä talossa tehdä rohkeita valintoja ja tehdä sitä lainsäätäjän perustyötä ja suunnata niitä poliisin esitutkintaresursseja oikeaan suuntaan isojen, monimutkaisten, vakavien rikosten selvittämiseen. Tässä kyllä pitää lopettaa kaikkien poliitikkojen pään laittaminen pensaaseen, ja pitää ihan oikeasti meidän ottaa vastuuta tästä, eikä niin, että arjessa poliisi ottaa sitä vastuuta.

Kuitenkin olen vähän huolissani tästä keskustelun sävystä, että me voisimme tinkiä oikeusturvasta, jotta rikokset selviävät. Se on aika vaarallinen polku, arvokollegat. Itse ainakin uskon ihan viimeiseen asti siihen periaatteeseen, että mieluummin yhdeksän syyllistä henkilöä kävelee vapaaksi kuin yksi syytön tulee tuomituksi. Se on erittäin vaarallista, jos me alamme tinkiä oikeusturvasta, jotta saataisiin rikosten selviämistilastot kuntoon. Tämähän ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö poliisille pitäisi antaa riittäviä resursseja, ja sen me haluamme varmasti kaikki yli puoluerajojen täällä antaa.

17.29 Ben Zyskowiez kok: Arvoisa herra puhemies! Tämähän perustuu EU:n direktiiviin, ja kyllä tässä vähän tulee mieleen se, että kun EU:ssa on paljon jäsenmaita ja voi sanoa, että myös poliisin ja syyttäjien ja tutkinnanjohtajien toiminta eri EU-maissa on vähän eritasoista, niin olisiko tässä käynyt niin, että Suomessa me joudumme tiukentamaan omaa lainsäädäntöämme sellaisten ongelmien takia, joita on esiintynyt ja esiintyy ehkä joissakin muissa EU-maissa. Mutta toisaalta olen hyvin tyytyväinen siitä, että täällä esimerkiksi edustajat Räsänen ja Kurvinen toivat vahvasti esiin sen tarpeen, että poliisi voisi tietyissä tilanteissa jättää täysin merkityksettömät, pienet sivurikkeet tutkimatta omalla päätöksellään ja keskittyä oleelliseen. Esimerkiksi juuri voi olla joku valtava huumejuttu, jossa on sitten lukuisia käyttörikoksia, niin kuinka pitkälle näitä pitää tutkia, jos ja kun se on pois sitten oleellisemmasta? Nyhän syyttäjä voi tehdä näitä ratkaisuja, mutta poliisi ei voi. Ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2016 vp

toivon, herra puhemies, että hallintovaliokunnassa ja tietysti sisäministeriössä ja oikeusministeriössä tätä asiaa nyt edistettäisiin.

Edustaja Kurvisella oli erinomainen puheenvuoro. Valitettavasti se loppua kohti vähän huononi. (Naurua) Eli en tietystikään minä eikä kukaan tässä salissa ole sillä kannalla, että mitkä tahansa toimet olisivat oikeutettuja, kunhan vain rikokset selviäisivät. On ihan selvää, että täällä ei hyväksytä kidutusta eikä myöskään esimerkiksi sellaisia pidätysaikoja, jotka vielä silloin, kun tulin eduskuntaan aikoinaan, olivat ihan luonnollisia. Mutta minä olen sitä mieltä, että nykyinen oikeusturva olisi ollut ihan riittävä.

17.31 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Zyskowicz tässä kyllä osui ihan naulan kantaan, kun hän pohti tätä oikeuskäytäntöä muissa EU-maissa ja sitä, kuinka ikään kuin tässä tulemme hieman kuin direktiivin yliajamaksi. Uskon, että jos tätä liikkumavaraa tässä olisi ollut, niin valiokunnan mietintö olisi ollut ehkä hieman toisenlainen, mutta kun sitä ei ollut, niin jouduimme harkiten sitten menemään sen mukaan kuin ohjeet ovat tulleet, ja tämä on tätä uutta EU-aikaa.

Vielä yhden asian tässä nostaisin esiin, ja se on tämä avustajan uusi aktiivinen rooli. Kun hänellä on nyt ollut mahdollisuus vain istua ja kysyä joitakin kysymyksiä, niin nyt hän voi osallistua keskusteluun niin tämän epäillyn kanssa kuin syyttäjänkin kanssa. Vaikka hän ei voi ohjata sitä keskustelua, hän voi silti olla aktiivinen, ja tämä on kyllä hyvin merkittävä turvallisuustekijä koko tähän prosessiin. Mutta niin kuin täällä on todettu, tämä esitutkintalain kokonaisarviointi ja katsominen on varmasti meillä edessäpäin. — Kiitos.

17.32 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! En ole varma, viittasiko edustaja Kurvinen minun aiempaan puheeseeni (Antti Kurvinen: Kehuin sitä!) — kiitos, hyvä näin — kun puhuttiin tästä oikeusturvasta ja siitä, vaarantuuko se. Me suomalaiset tuoreimman poliisibarometrin mukaan luotamme poliisiin vielä enemmän kuin hetki sitten luotimme, eli luottamus poliisiin on vahvistunut. Silloin itse lähestyn kyllä tätä kysymystä juuri niin, että rikoksesta epäillyn oikeusturva, niin kuin edustaja Zyskowicz toi esille, nykyisellä tasolla olisi varmasti riittävä, ja kun toin nämä kotietsinnät esille, niin kyllä tämäntyyppisessä kysymyksessä en näe itse, että millään tavalla rikoksesta epäillyn oikeusturva vaarantuu siinä, että meillä poliisi — johon suomalaiset luottavat enemmän kuin mihinkään muuhun ammattikuntaan, ehkä palomiehet taisivat olla edellä ja sairaanhoitajat — menee tekemään tämän kotietsinnän vaikkapa Rovaniemellä, kun rikoksentehtyjä on pidätettynä Turussa, kun tämän päivän laki vaatii, että tämä rikoksentehtyjä täytyy laittaa autoon ja kuljettaa Turusta Rovaniemelle ja hän saa seistä paikalla siinä asunnossa, kun kotietsintä tehdään, ja tämän jälkeen hänet palautetaan takaisin Turkuun. Onhan se täysin järjetöntä käyttää meidän poliisiresursseja tämäntyyppiseen, ja sen takia toivon, että tämä sisäministeriön viime kaudella tekemä selvitys, viime maaliskuussa 2015 esitelty muistio, otetaan nyt huolelliseen käyttöön ja arvioidaan uudelleen myös tätä kotietsintää rikoksesta epäillyn oikeusturvankin näkökulmasta.

17.34 Joonas Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on hyvin laaja yhteisymmärrys löytynyt siitä, että ehkä laajemminkin tätä esitutkintalakia tulisi nyt sitten uudelleen läpikäydä. Tästähän on paljon selvityksiä poliisin ja sisäministeriön toimesta tehty siitä, minkälaisia asioita siellä olisi ehkä mahdollista muuttaa. Oikeastaan nytten tässä kyllä vetoan hallituspuolueisiin, että se viesti myös sitten ministereille menisi, jotta oikeusminis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2016 vp

teriö, kenen hallinnonalaan tämänkin lain muuttaminen kuuluu, lähtisi työstämään näitä muutoksia, jotta saataisiin poliisille paremmat valtuudet siihen, että he pystyisivät esimerkiksi esitutkintavaiheessa priorisoimaan, mitkä ovat nyt todella niitä tutkintoja, joista niitä tuloksia saadaan, ja mitkä ovat sitten ehkä niitä, joilla ei ole ehkä sitten niin merkitystä tai joita tehdään sitten, kun on hieman parempi päivä. Toivomme, totta kai, että jossain vaiheessa pääsemme myös näitä poliisin resursseja nostamaan, mutta kun se päivä ei taida ihan huomenna olla, niin olisi hyvä käydä tämä lainsäädäntöpuoli nyt ainakin läpi.

17.36 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys ja valiokunnan mietintö tässä asiassa ovat hyvin perusteltuja. Tällähän pannaan täytäntöön näitä meidän rakastamiamme Euroopan unionin direktiivejä, mutta tässä asiassa nämä direktiivit kyllä takaavat kansalaisen oikeusturvan tilanteessa, jossa hän on sitten pidätettynä ja epäiltynä rikoksesta: miten hän saa käyttää avustajaa, ja onko sitten perusteltua jossakin tilanteessa esimerkiksi, että kuulustelussa tämä avustajan käyttäminen kielletään. On ymmärrettävää, että esimerkiksi kaikista törkeimmissä huumausainerikoksissa, missä on mahdollisuus, että avustajan käyttäminen saattaisi aiheuttaa vaikeuksia tälle kyseiselle tutkimukselle, kokonaisetua tarkastellaan, mutta pitää muistaa myös, että aina ovat voimassa Euroopan alueella ihmisoikeussopimukset ja näiden ihmisoikeussopimusten määräyksiä tulee kunnioittaa. Mutta pitää olla aina se kokonaisharkinta siitä, ovatko tämä saavutettu etu ja tapahtuva rajoitus oikeassa suhteessa toisiinsa nähden, niin kuin perustuslakivaliokunta asioita aina tarkastelee. Tämän takia tämä lakiesitys on hyvä ja perusteltu, että saadaan tähän asiaan selkeyttä nimenomaan niin, että näitä vakavimpiakin rikoksia pystytään selvittämään ilman, että tulee sen suurempia vaikeuksia, kun laki on selkeäsanainen ja yksiselitteinen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 99/2016 vp sisältyvien 1.-7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.